

Notitie

Onderwerp

Proces Visie Landbouw en Voedsel 2030

Datum

3 maart 2020

Documentnummer

4661761

Aan

Kopie aan

Ter bespreking in

van

J.C. (Jan) Buys

Telefoon

(06) 55 68 65 03

Email

jbuys@brabant.nl

Hoofdpijn

In het bestuursakkoord 'Kiezen voor kwaliteit' hebben wij aangekondigd een visie op de landbouw en voedsel te gaan formuleren in het perspectief van 2030. De visie ontwikkelen we samen met de Brabantse samenleving en gevoed vanuit kennis en onderzoek. Deze visie beschouwt landbouw en ons voedselsysteem in de volle breedte: plantaardige en dierlijke productie, primaire sector, de keten en consumptie.

Dit Plan van Aanpak geeft inzicht in de processtappen om eind 2020 te komen tot deze visie.

We kiezen ervoor om de eerste helft van 2020 te gebruiken voor het maken van bouwstenen op twee sporen:

1. de waarden en opvattingen van de Brabanders rond dit thema;
2. een schets van de toekomst van duurzame landbouw in Noord-Brabant.

De opbrengst van deze twee sporen vormt samen met de [Barometer Duurzame Landbouw Noord-Brabant](#) drie bouwstenen voor het vervolg van het proces.

De volgende stap is een ronde van een synthese en debat (na de zomer) waarvan de beelden en resultaten tijdens de Dutch Design Week (DDW) gepresenteerd en besproken worden. Beoogde opbrengst is een breed gedragen 'Toekomstplan' Landbouw en Voedsel in Noord-Brabant. Op basis daarvan stelt de provincie in de laatste maanden van 2020 de visie met bijbehorend provinciaal uitvoeringsprogramma op. Besluitvorming volgt dan begin 2021. Dit Brabantse proces verloopt in samenwerking met processen elders (NL, EU).

Beoogd resultaat

Het bestuursakkoord 'Kiezen voor Kwaliteit' geeft een hoofdpijn weer voor de gewenste ontwikkelrichting van landbouw en voedsel in Noord-Brabant: "Ten eerste willen we in Brabant het voedsel van en voor de toekomst produceren. Het gaat dan om nieuwe teelten, hoogwaardige plantaardige eiwitten, en diervriendelijk geproduceerd voedsel dat positief bijdraagt aan onze gezondheid. Daartoe verbinden we het Brabantse bedrijfsleven met ons onderwijs en kennisinstellingen. Ten tweede ambiëren we gesloten kringlopen en het minimaliseren van ongewenste effecten van de landbouw op de omgeving. We streven naar een emissieloze landbouw als het gaat om geur, fijnstof, ammoniak, ziektekiemen en nutriënten en het minimaliseren van bestrijdingsmiddelen."

Streven is een provinciale visie (met bijbehorend uitvoeringsprogramma) op te stellen die vloeiend/ logisch voortkomt uit de opbrengst van de debatronde: een breed gedragen Toekomstplan Landbouw en Voedsel in Noord-Brabant. Op deze manier

(h)erkennen Brabanders en stakeholders (zich in) deze visie en zijn ze bereid met elkaar hun inzet daarop te richten: gedeeld eigenaarschap. Op basis daarvan kan de provincie de Visie Landbouw en Voedsel 2030 en het bijbehorende uitvoeringsprogramma vaststellen.

De scope van Toekomstplan en Visie is het gehele landbouw en voedselsysteem, inclusief economische en ruimtelijke aspecten hiervan. Dit is dus breder dan eerdere beeldbepalende documenten in de transitie landbouw als het Verbond van Den Bosch (2011) en de Notitie Versnelling Transitie Veehouderij (2017). Daarin stond de veehouderij centraal; in voorliggende aanpak is dat één van de onderdelen die we in beschouwing nemen. De scope is daarmee meer vergelijkbaar met die van het Koersdocument Stand en Platteland (2011).

Datum

3 maart 2020

Documentnummer

4661761

In het proces daarnaartoe zijn er drie eigenstandige tussenproducten:

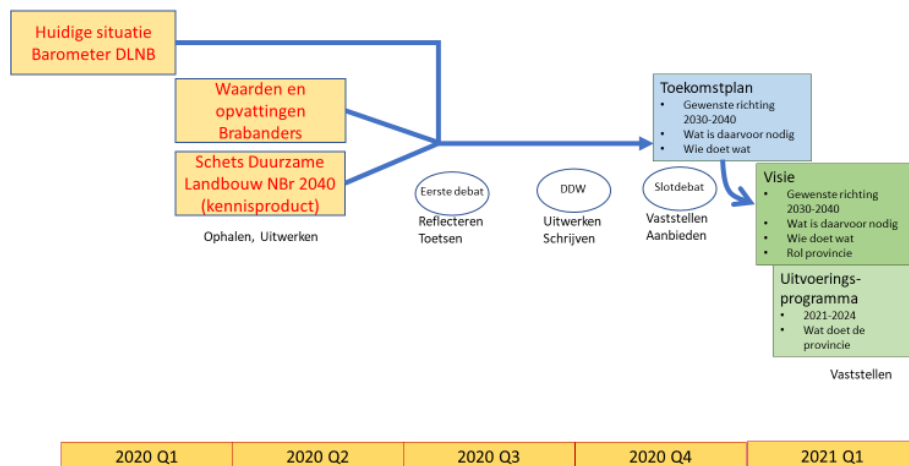
- een beeld van de waarden en opvattingen van de Brabanders over landbouw en voedsel. Hoe kijken zij aan tegen voedselproductie, tegen de rol van Brabant daarin en wat zijn zij bereid te doen;
- een schets van een duurzaam landbouw en voedselsysteem in Noord-Brabant in 2040 en de transitiepaden daarnaartoe. Dit in de context van een landbouw- en voedselsysteem waarvan de kringlopen in hoge mate gesloten zijn op de schaal van Noordwest Europa en waarin de klimaat-, biodiversiteits-, energie-, water- en milieupogaven gerealiseerd worden;
- de situatie van de Brabantse landbouw in 2020: de Barometer Duurzame Landbouw Noord-Brabant (gereed).

We willen deze aanpak dusdanig vormgeven en uitvoeren dat het bijdraagt aan een brede beweging die een duurzame toekomst van Landbouw en Voedsel in Noord-Brabant vorm wil geven.

Opzet proces

Het proces bestaat uit de volgende onderdelen:

1. startfase (februari - maart 2020);
2. opstellen bouwstenen in twee parallelle sporen (maart – augustus 2020):
  - a. waarden en opvattingen Brabanders;
  - b. opstellen schets duurzame landbouw en voedsel 2040;
3. synthese en debat resulterend in Toekomstplan (september – november 2020);
4. schrijven en vaststellen visie en uitvoeringsprogramma (oktober 2020 – februari 2021).

Datum

3 maart 2020

Documentnummer

4661761

Startfase

In de startfase is van belang alle betrokken personen met dezelfde uitgangspunten van start te laten gaan. Hiertoe behoren een gemeenschappelijk historisch kader (waar komen we vandaan en wat is er al aanwezig aan kennis en informatie), enkele inhoudelijke contouren (gesloten kringlopen op NW Europese schaal, aangepast dieet door klimaatverandering, voedselveiligheid, voedselzekerheid, etc) en helderheid over rol en betrokkenheid in dit proces.

Aan het eind van de startfase is de aanpak van de volgende fasen geheel (fase 2) en op hoofdlijnen (fase 3 en 4) uitgewerkt.

Waarden en opvattingen Brabanders

In het ophalen van de waarden en opvattingen van de Brabanders t.a.v. van landbouw en voedsel 2030 putten we uit ervaringen en uitkomsten van o.a. Voedsel 1000 en de scenario's van Brabant Advies. Naast beelden en wensen, vragen we ook wat men vindt van het tempo en de kwaliteit van deze transitie. En we gaan in op welke rol respondenten (burgers) willen spelen en welke verantwoordelijkheid ze bereid zijn te nemen in het realiseren van de nieuwe kwaliteit. Deze vragen worden breed in de samenleving uitgezet (internet maar ook op festivals en evenementen etc.). We denken daarbij aan de volgende vraaglijnen:

- wat wil je eten? Bijvoorbeeld: dierlijk/plantaardig;
- hoe wil je dat voedsel geproduceerd wordt? Hoe ziet Brabant er dan uit?;
- hoe (snel) wil je dat het gaat, wat ga jij dan doen en wat doen je kinderen;
- wat is rol van Brabant t.a.v. voedsel: voedselvoorziening voor Brabant, Nederland, Noordwest Europa of mondiaal (oftewel: welke kringloop heeft jouw voorkeur);

We maken tevens gebruik van het Brabant Panel (PON), waarmee we het tijdsbeeld verkrijgen door uitkomsten van een enquête te vergelijken met uitkomsten van eerdere enquêtes. Vorm van het product Waarden & opvattingen is nader te bepalen. Het kan een rapport worden maar ook een set filmpjes, een magazine etc.

Schets duurzame landbouw 2040 Noord-Brabant

Deze tweede bouwsteen is een expertverkenning over de langere-termijnontwikkeling van een circulair landbouw- en voedselsysteem op NW Europese schaal. Met startvragen als: 'wat eten we in 2040 in NW Europa, welk systeem

hoort daarbij, wat betekent dit voor Brabant'. Het gaat om zowel een 'eindplaatje' als een beeld van de transitiepaden daar naartoe. De economische en ruimtelijke aspecten van het landbouw- en voedselsysteem maken integraal onderdeel uit van deze schets. We leggen de horizon voor deze vraag op 2040 om zo al voldoende vooruit te kunnen kijken bij het bepalen van waar we in 2030 willen staan.

Datum

3 maart 2020

Documentnummer

4661761

We vragen WUR en HAS om eventueel samen met andere partijen deze schets op te stellen. Wij vragen hen daarbij aan te sluiten bij ideeën als die rond een regeneratief veehouderijsysteem, Deltaplan Biodiversiteit, de verkenning die Brabant Advies heeft uitgevoerd en verkenningen als Dagelijkse Kost van PBL. Hierbij ook aandacht besteden aan de opgaven vanuit de energietransitie (hoe interfereert dat met het voedselsysteem) en de te verwachten / wenselijke veranderingen in het watersysteem (klimaatadaptatie en -mitigatie)

De opstellers van de schets sparren met een maatschappelijk complete klankbordgroep. Doel hiervan is ervoor te zorgen dat de schets voldoende realiteitszin houdt zodat de schets een goede bijdrage kan leveren aan de synthese en debat. Leden van de klankbordgroep zitten er op persoonlijke titel. Zij reflecteren vrijelijk op het kennisspoor (Vergeeten we iets? Wat valt je op?). Zij hoeven zich niet te binden aan de uitkomst.

De klankbordgroep komt twee tot drie keer gedurende dit proces bijeen.

Synthese en debat

De bouwstenen van de twee voorgaande lijnen vormen samen met de Barometer Duurzame Landbouw de input voor een aantal synthesesessies (werk- en debatsessies). In de sessies gaan we op zoek naar de lijnen die Brabant kan kiezen t.a.v. de toekomst en hoe de weg daarnaartoe er uit kan zien. Ook het tempo van deze toekomstpaden is onderwerp van debat. De Dutch Design Week (DDW) neemt hier een belangrijke plaats in.

De aanpak werken we de komende maanden verder uit. Op dit moment denken we aan de volgende opbouw op hoofdlijnen:

- in een eerste, brede debatronde (eerste helft september) laten we de drie bouwstenen inwerken: wat betekenen die, waar worden we blij van, waarvan juist niet? Welke toekomstbeeld(en) zien we hieruit opdoemen. Deelnemers aan dit debat nog nader te bepalen.
- We willen het debat voeren met een maatschappelijk compleet gezelschap. We denken dat samen te stellen met deelnemers Voedsel 1000, betrokken deelnemers aan activiteiten 'Opvattingen en waarden', stakeholders in het landbouw- en voedselsysteem en personen buiten dat systeem die 'van buitenaf' meekijken en -denken;
- een compacte groep¹ vertaalt de opbrengst hiervan naar input voor de DDW;
- op de DDW (oktober) vindt een aantal sessies plaats gericht op de synthese. Tegelijk vindt er ook interactie plaats met het publiek om zo reflectie en inspiratie op te halen;
- de compacte groep verwerkt alles tot een concept 'Toekomstplan voor Brabantse Landbouw en Voedsel';

---

¹ Samenstelling en wijze van samenstellen: Ofwel voorafgaand aan de eerste brede bijeenkomst en deze mede voorbereiden, ofwel ontstaan uit de eerste brede bijeenkomst. In dat laatste geval bereidt de ambtelijke kerngroep de eerste brede bijeenkomst voor.

- in een afsluitende debatronde (november) met dezelfde groep als het eerste debat wordt het concept besproken en het Toekomstplan vastgesteld en aangeboden aan de provincie. Idealiter is het Toekomstplan een inhoudelijke koers en een (aanzet tot) een brede agenda van alle relevante stakeholders.

Het is nu nog moeilijk te voorspellen hoe de synthese gaat verlopen en of het lukt om in deze drie 'slagen' tot een eindproduct te komen dat kan rekenen op een voldoende brede (h)erkenning en commitment in de realisatie ervan. Als de bouwstenen 'Waarden en opvattingen' en Schets Duurzame landbouw sterk congruent zijn en het verschil met de huidige situatie overbrugbaar lijkt, is dit een relatief eenvoudige exercitie. Meer waarschijnlijk is het dat er forse discussiepunten naar voren komen. Het wordt spannend of die in dit proces voldoende 'beslecht' kunnen worden of dat ze leiden tot een aantal dilemma's waar nog keuzes in gemaakt moeten worden.

Datum

3 maart 2020

Documentnummer

4661761

Visie en uitvoeringsprogramma

Een compact schrijfteam stelt de visie op. Het team begint na de DDW. Idealiter is de visie een spreekwoordelijke 'strik' om het eindproduct van de synthese. Als de synthese dilemma's oplevert zal de provincie hier een positie op in moeten nemen. Dat is ook aan de orde als de richting die uit de synthese komt de provincie niet (geheel) aanspreekt.

Parallel wordt een provinciaal uitvoeringsprogramma opgesteld. Idealiter is dit een onderdeel van een gemeenschappelijke, Brabant-brede agenda Landbouw en Voedsel die de relevante stakeholders samen met de provincie Noord-Brabant maken rondom de visie.

Betrokkenheid Provinciale Staten

Provinciale Staten besluiten over de Visie. Omdat het proces een belangrijke factor is die het uiteindelijke resultaat bepaalt, nodigen wij Provinciale Staten uit om een klankbordgroep te vormen die gedurende gehele periode reflecteert op het proces: zijn de relevante actoren in beeld, verloopt de uitvoering correct etc.

Om Provinciale Staten optimaal te faciliteren voor dit besluit zorgen wij gedurende het proces voor een stapsgewijze informatievoorziening en is er ruimte in het proces voor Provinciale Staten om desgewenst tussentijds te reageren op de bouwstenen 'Opvattingen en Waarden' en 'Schets Duurzame Landbouw 2040'. Wij bieden deze bij gereed komen (einde zomer 2020) aan Provinciale Staten aan. De eventuele reactie² van Provinciale Staten is dan mede input voor de afsluitende debatronde.

Daarnaast nodigen wij statenleden uit om aanwezig te zijn bij de brede debatbijeenkomsten en op de DDW.

Organisatie

Kerngroep

Een ambtelijke kerngroep onder leiding van de over all projectleider bewaakt het overall proces en de onderlinge afstemming intern en extern. Dat wil zeggen:

- afstemmen met bestuur (GS & PS);

---

² Te bepalen in het Presidium Provinciale Staten

- communicatie naar Brabant breed:
  - website;
  - tussentijdse resultaten;
  - lezingen en gesprekken;
- interne lijn naar collega's;
  - communicatie én meedoen;
- afstemming met beoogde schrijvers van de visie en het uitvoeringsplan.

In de kerngroep zitten trekkers van de twee sporen, het synthese-procesdeel en communicatie.

Datum

3 maart 2020

Documentnummer

4661761

Team 'Opvattingen en waarden'

Food-Up zorgt voor deze bouwsteen met inzet van externe ondersteuning.

Team 'Schets duurzame landbouw'

De over all projectleider trekt dit team, dat verder bestaat uit medewerkers van WUR, HAS en eventuele andere partners. Een externe procesbegeleider leidt de klankbordgroep.

Monitorgroep (overkoepelend)

De kerngroep heeft een monitorgroep op bestuurlijk niveau om mee te kunnen sparren gedurende het proces. Deelnemers ('usual èn unusual suspects') zitten er op persoonlijke titel in. Zij worden bevraagd op: 'wat zie jij gebeuren, wat vind jij ervan, van het tempo en de richting en vergeten we iets?' De monitorgroep komt 2 tot 3 keer gedurende dit proces bijeen.

Synthese en debat en Schrijfgroep

De kerngroep doet de eerste voorbereiding van deze onderdelen van het proces en zorgt dat er in de loop van de zomer goed draaiend teams op zitten, mogelijk voortkomend uit het team 'Opvattingen en waarden'.